

GYERMEKKOROM CIFRA NYOMORÚSÁGA

Meglehetősen korán indultam az iskolába, hiszen a falu végén, egy rövid kis utcában én laktam legmesszebb az osztályból. Útközben bekopogtam az egyik barátomhoz, aki a vaskapujuk dörgéséből azonnal tudta, hogy megérkeztem, és máris menetkészen vágódott ki elém, hogy aztán együtt bandukoljunk tovább.

Lehangolóan unalmas, borongós hétfői nap volt, amikor az ősz mélyébe vándorló természet már lehunyta megfáradt szemét, de még nem szenderült hosszú téli álmába. A szomorkás, álmosító köd magába ölelte a kihalt utcákat. Aki csak tehette, a kicsi kis odújában maradt, és ameddig csak lehetett, nem is mozdult onnan. Így aztán szinte egy lélekkel se találkoztunk egészen az iskola kapujáig.

Mintha csak ez a hangulat telepedett volna a tanárookra és diákokra egyaránt, annyira szürkén és eseménytelenül telt el a délelőtti tanítás. Mikor az utolsó óra után kicsengettek, a megszokott mozdulataimmal összepakoltam, és elindultam haza. Mivel sokáig tartott, mire megérkeztem, ezért menet közben volt időm eltöprengeni a régi házak övezte út menti járdán haladva. Végül egy ilyen házba érkeztem meg én is.

A mi kis utcánk két oldalán a házak meglehetősen közel sorakoztak egymáshoz, mintha csak lépten-nyomon szeretnének betekinteni egymás életébe, kilesve titkaikat. Pedig mifelénk igazán nagy titkok nem születtek, mint ahogy igazi nagy csodák se. Lépteim során a cipőm is csak az első igazi fagy után koppant, mert egyébként vagy a por vagy a sár lepte attól függően, hogy éppen esett-e, vagy csak a szél fújt keresztül-kasul kíméletlenül. Akárhogy is volt, reggelenként, amikor kiléptem a kapun és elindultam az iskolába, boldog melegséggel öleltem át gondolataimban. Hiszen lehetett másoknak akármilyen, de ez az utca nekem mégis az enyém volt.

A házunkhoz érve nem is próbáltam benyitni a kaput, hiszen tudtam, hogy senki sincs otthon. Édesanyám reggelenként rendszeresen nagyon korán kelt, ugyanis egy iskolában takarított, és azzal a munkával a tanítás kezdetéig végeznie kellett. De utána se pihenhetett, mert módosabb családoknál vállalt mindenféle házimunkát, majd amikor ezzel is végzett, átmenet nélkül visszament az iskolába, hogy a tanítás utáni takarítást is elvégezze. Így aztán rendszerint késő este és főleg nagyon fáradtan érkezett haza. Másnap pedig minden kezdődött előről. Édesapám a megélhetésnek azt a részét választotta, hogy ingázott egy nagyvárosba, ezért csak hétvégeként láttuk, de ha túlóránia kellett, akkor csupán kéthetente. Nővéremet pedig elkérte szüleitől a nagybátyám, hogy lakjon náluk és vigyázzon a két kicsi gyerekükre, mert akkor az ő felesége is tud dolgozni, és sokkal hamarabb összegyűjthetnek annyi pénzt, hogy elkezdhetnek belőle építkezni.

Így aztán a megszokott mozdulatokkal előkerestem a kulcsokat és miután kinyitottam az ajtókat, beléptem a szobába. Leraktam a táskámat és szinte ugyanazzal a lendülettel elővettem az órarendet, hogy megnézzem, miből kell felkészülnöm másnapra. Nem szerettem elodázni a tanulást, mert egyrészt egészen addig folyamatosan nyugtalanított egy belső késztetés, amíg a saját elvárásaim szerint nem éreztem magamat felkészültnek a másnapi felelésre, másrészt munkálkodott is bennem egyfajta hiúság, hogy ha felszólítanak a tanárok, akkor dicséretes legyen a feleletem. Ebéden nem törtem a fejemet, hiszen reggel az iskolába menet az utolsó

dugi pénzemből vettem néhány kiflit, ezért még nem éreztem igazán éhesnek magamat. Másrészt tudtam, hogy várnom kell, amíg édesanyám megérkezik.

Így aztán türelmesen és alaposan megtanultam a másnapi leckét.

Amikor végeztem a tanulással, rendszerint kimentem a térre a srácokhoz. Most azonban, bár nem tudtam megmagyarázni magamnak, hogy miért, de nem volt kedvem kimozdulni. Pedig nagyon szerettem a téren lenni. Szerencsésnek éreztem magamat, hiszen egy hatalmas tér terült el rögtön az utcánk végén, amit persze mi környékbeli srácok azonnal birtokba vettünk, és nem is engedték át soha senki másnak. Vegyesen jártak oda módos és igen csóró fiúk egyaránt, de valami csodával határos módon soha nem éreztette senki a másikkal, hogy ki honnan jött. Íratlanul is egy nagyon őszinte és erős baráti érzés tartott össze bennünket.

Emlékszem, amikor először merészkedtem ki, csak ültem némán a többiek mellett az árokparton, amikor az egyik idősebb fiú váratlanul azt mondta nekem:

- A te beceneved nálunk mai naptól „Geló” lesz!

Egy darabig értetlenül néztem rá, hiszen ezt a nevet még soha nem hallottam, és először arra gondoltam, hogy ez csak valami lekicsinylő sértés lehet. De egy kis idő múltával hirtelen mosoly jelent meg az arcomon, hiszen rájöttem, hogy aki ott becenevet kap, azt a fiút már befogadták, tagja lett a többieknek.

Csak egyszer kérdezték meg tőlem, hogy mit hozott a mikulás. Én otthon különösen mikulás környékén igyekeztem nagyon jó lenni, az iskolában is kifogástalan eredményeket értem el, ezért felfokozott izgalommal pucoltam ki a cipőmet, és amint másnap már korán reggel felébredtem, türelmetlenül siettem az ablakhoz, megnézhessem az ajándékokat. El nem mondható csalódás volt számomra, amikor megláttam, hogy a cipőm üresen maradt. Ezt észrevette édesanyám, és a szomorú szemeivel is rám mosolyogva próbált vigasztalni.

- Tudod kisfiam, a mikulás nagyon messziről jött, és mielőtt hozzánk ért volna, már elfáradt, és lehet, hogy az ajándékok is kifogytak addigra a puttonyából.

Sehogy nem értettem, hogy az a mikulás miért nem nálunk kezdte el az ajándékok osztását, hogy aztán az útja végén valahol nagyon messzire tőlünk fáradt volna el, és fogyott volna el a sok ajándéka. Micsoda igazságtalanság – gondoltam, de ettől még a cipőm üresen maradt.

A téren még ott volt a fejemben édesanyám válasza, ezért a kérdésre csak annyit feleltem, hogy az idén mielőtt a fáradt mikulás hozzánk ért volna, elfáradt, és kiürült a puttonya.

Kissé furcsán néztek rám a válaszom hallatán, de többé senki se faggatott. Azt viszont megfogadták magukban, hogy soha nem szólnak nekem, hogy legközelebb én vigyek ki labdát, ha már teljesen szétrúgtuk azt, amivel addig játszottunk. Érdekes módon mégis mindig bevettek a csapatba. És ez a lelkemnek hihetetlen békét és örömet jelentett.

Hiszen hiába hallottam időnként innen-onnan, hogy a szegénység nem szegény. Persze, hogy nem, de azért az mégse mindegy, hogy hova születik az ember fia. Ezt már igen hamar, apró gyerekként meg kellett tapasztalnom.

Mivel végül nem mentem ki a térre, és még mindig egyedül voltam, ezért tovább kalandoztam a gondolataimban, és hosszasan eltöprengettem az én szűk kis világom érezhetően mostoha dolgain. Először is nem igazán értettem meg, hogy ha oly sokan, köztük a nagybátyám is megtalálta helyben a boldogulását, akkor az én apámnak miért kellett eljárnia vidékre. Vasárnap kora hajnalban indult és valamikor pénteken este érkezett meg. Persze hazafele meglátogatta az út menti kocsmákat, elvégre le kellett mosni a hosszú út porát, le kellett vezetni a hét fáradalmait.

- Ennyi nekem is jár! - mondogatta, amikor anyám értetlenül, szomorúan és igen lemondóan vette tudomásul azt, ahogy és amilyen állapotban rendszerint beállított.

Legtöbbször féltem apámtól, hiszen hirtelen haragú volt. Néha mégis teljesen váratlanul megnyílt, és ilyenkor szinte, mint egy felnőttel, úgy beszélt velem. Leült velem szemben, maga elé tett egy üveg bort, szertartásszerűen rágyújtott, és mint aki a távoli messzeségben tovatűnő emlékeket fürkészi szemeivel, hosszasan és tőle szokatlan nyugalommal kezdte el történeteit. Elmesélte, hogy a háború kirobbanását követő második héten besorozták katonának, és csak a háború befejezése után fél évvel keveredett haza a fogságból hosszú viszontagságok után. Részesen volt a kemény harcoknak, majd az utolsó időszakban a folyamatos visszavonulásoknak, amikor az ellenséges repülők a nagy semmiből hirtelen előtűntek, és elkezdtek lőni a menetszlopot. Mindenki menekült, amerre tudott, gyorsan próbáltak valamilyen fedezéket keresni, de a támadás befejezése után nagyon sokan nem keltek fel többé, csak az égő gépek, füst, láng, vérszag és a sebesültek borzalmas jajveszékélése maradt vissza. Sokszor hálát kellett adnia az égieknek, hogy ő életben maradt.

- Teljesen felőrölte az idegrendszeremet ez állandó félelem és rettegés, a lábam pedig soha nem gyógyult meg. Ezzel a kis itallal tartom magamban az életet – tette hozzá. Kicsi voltam ahhoz, hogy eldöntsem, vajon lenne-e más módja is a borzalmak elfelejtésének, a rettenetes emlékek feldolgozásának, annyit viszont már akkor is megértettem, hogy ha bármelyik ütközet vagy légítámadás után végleg ott maradt volna ő is a fedezékében vagy a lövészárkokban, akkor én most nem lennék.

Az én tapasztalatlan, buta kis fejemmel az összes körülmények ismerete ellenére se tudtam felfogni, hogy kinek és miért jó ez az élet, hogy apám miért ebben a formában vélte megtalálni a megélhetés, a túlélés egyetlen lehetőségét. Vajon milyen magányos nyugalmat keresett vagy vélt megtalálni távol tőlünk? Vajon miért gondolta, hogy feloldozást a magányában találja meg, miközben pedig akarta, hogy mint család, mi is itt legyünk neki?

Azt meg végképp nem értettem, hogy ha a nagyvárosban képzelte el a boldogulást, akkor miért nem próbált meg minket is elvinni oda. De ő erről soha nem beszélt, és ha valaki mégis megpróbálta szóba hozni, azonnal más irányba terelte a beszélgetést. Ezért aztán egy idő után kimondatlanul is elfogadtuk a kialakult helyzetet. Pedig de sokszor irigyeltem a haverokat, akikkel rendszeresen játszott az apjuk, időnként együtt ment a család a moziba, vagy vasárnaponként jó nagyokat kirándultak. Aztán végül azzal nyugtattam magamat, hogy egyszer csak eljön az az idő, amikor én is felnőtt leszek, és akkor én majd mindent egészen máshogy fogok csinálni, és még édesanyámat se engedem majd olyan sokat dolgozni. Csak addig bírom ki a nehézségeket!

Hosszasan és sokáig elmélkedhettem ezeken a dolgokon, hiszen a magányomban senki nem zavart meg. Még azt se tűnt fel, hogy közben már szinte teljesen besötétedett, én meg csak ültem a félhomályban. És vártam az édesanyámat.

Nem is vettem észre azonnal, amikor egyszer csak nagyon lassan és nagyon halkán belépett. Mivel a szobára telepedő sötétség mogorva mozdulatlansága vette körül, ezért talán arra gondolt, hogy tanulás közben elaludtam, és ezért a nesztelen lépteivel is óvni akarta a vélt álmaimat. Tétován kivárt egy kicsit, majd alig hallhatóan megkérdezte:

- Itthon vagy kisfiam?- Valószínűleg tudhatta, hogy otthon vagyok, hiszen se akkor se máskor nem voltam az a felelőtlenül elcsavargó gyerek, aki mindenféle üzenet hagyása nélkül

eltekereg. Talán csak ezzel a gyengéd hangú kérdéssel szeretett volna felébreszteni, ha mégis álomba szenderültem volna.

Igen, itthon vagyok – feleltem kissé tétován, miközben világosságot gyújtottam.

Ahogy megvillant a fény az arcán, azonnal észrevettem rajta a korához képest indokolatlanul meggyötört mély barázdákat, a letagadhatatlan túlhajszoltságot. Mégis olyan utánozhatatlanul tiszta szeretettel nézett rám, ahogy csak a fiát őszintén szerető anya tud nézni, legyen közben bármilyen kegyetlenül nehéz az őt körülvevő, és az igazságtalanságokat számolatlanul ráosztó vad világ.

Így néztük egymást egy kis ideig, majd fátyolos szemét lesütve egyszer csak megkérdezte:

- Ettél mostanában valamit, kisfiam? - Majd azonnal, a válaszat meg se várva folytatta:

- Tudod, hazafelé annyira fáradt voltam, és a gondokon olyan nagyon eltöprengtem, hogy közben elfelejtettem bemenni a boltba vacsorát venni.

- Nem, még nem vagyok éhes – lódítottam hirtelen, hiszen tisztában voltam azzal, amiről ő nem gondolta, hogy tudom. És én nem akartam áruló lenni, aki visszaél egy olyan hírrel, aminek akaratlanul kerültem a birtokába pusztán azért, mert hajnalban felébredtem.

Hajnalban, mielőtt apám rendszerint indult a szokásos heti ingázásra, berakta kopott táskájába a hideg élelmet, amit otthon talált, és összeszedett annyi pénzt is, amennyiről úgy gondolta, hogy szükséges lesz neki a heti vidéki életéhez.

- Azt a kis maradék pénzt is add még ide, ami ott van nálad - mondta apám anyámnak, mert egyébként kevés lenne az, amit viszek. Te ma úgyis megkapod a béredet az egyik háznál, hiszen már több napi munkád után nem fizettek. Abból pedig meglesztek a héten, én meg utána hozom a fizetésemet.

Anyám könnyes szemmel adta oda összekuporgatott pénzét az utolsó fillérig, de közben láttam az elkeseredett arcán, hogy máris némán imádkozik valamiféle bizonytalan segítség reményében.

Én meg úgy tettem, mint aki mélyen alszik, hiszen olyan cinkosnak éreztem magamat, aki nagyon nagy bűnt követ el azzal, hogy kihallgatja őket, pedig egyszerűen csak felébredtem a zajra, és így akaratlanul is részese lettem a beszélgetésüknek.

És most ezek a gondolatok kavargtak és zakatoltak a fejemben.

- Az jó, ha nem vagy éhes, mert én meg már ettem! – törte meg anyám ismét a feszült csendet. Tudtam, hogy anyám nem mondott igazat, de azt is tudtam, hogy egyszerűen nem tehetett mást. Aki vesztes egy csapdában, annak nem adatik meg az a lehetőség, hogy abból csak úgy könnyedén kimeneküljön. Mégis megpróbált ebből a bár valami hihetetlen szomorú, ám mégis a méltóságot őszinte szeretettel beáldozó és értelmezhető kiutat találni.

Hiszen édesanyám hiába dolgozott megkettőzött erővel annál a bizonyos családnál, nem kapta meg aznap a pénzét. Erre azonnal rájöttem, amint belépett a házba. Hiszen bármilyen szűkösek voltak is a körülményeink, üres kézzel soha nem jött haza. Szinte láttam, ahogy az egész lezajlott.

- Majd holnap, ha jön, az összes eddigit egyben odaadjuk – mondhatta a háziasszony, anyám meg vagy félelemből, vagy büszkeségből, vagy csak egyszerűen az elkeseredett elfásultsága és kiszolgáltatottsága miatt, de nem mondta, hogy neki most kellene, de legalábbis valamennyi előleg, hiszen még kenyérre valója sincs jelenleg.

Ezért aztán este fáradtan és elgyötörten ért haza, ám a nap legnagyobb megpróbáltatása még ezután várt rá, hiszen mások önzése és érzéktelensége miatt kellett eltitkolnia szeretett fia előtt az igazságot.

Saját szándékából még soha nem hazudott az életében, ezért annyira rosszul sikerült neki, hogy ezt akkor is észrevettem volna, ha nem ébredek fel hajnalban, és nem hallgatom ki mindazt, ami miatt most neki, mint egy igazi bűnözőnek, úgy kellett hazudnia a saját fiának. Persze, hogy ő se evett, mert ahol elodázták a kifizetést, ugyanúgy azt se kérdezték meg tőle, hogy ha már ott görnyed náluk egész nap, nem kérne-e legalább néhány falatot, miközben ők ebédelnek.

- Jól van, akkor majd holnap este biztosan hozok finom vacsorát. Addig is aludjunk egyet - sóhajtott, megtörve az átmeneti csendet, és lassú mozdulatokkal nekikészült a lefekvésnek. Mint aki minden pillanatban azt várja, hogy nem elégszem meg a válaszával, pedig ő már végképp nem képes újabb hazugsággal menteni a menthetetlen helyzetet. De én nagyon is megértettem, hogy bármit mondanék is neki, a szavaimmal csak igazságtalanul bántanám meg őt. Miközben ránéztem, mosolyt varázsoltam az arcomra azt remélve, hogy esetleg ettől békésebb álmai lesznek.

- Édes Istenkém, segíts rajtunk! - mondta elhalkuló hangon, talán csak hogy egy kis biztatást adjon magának, hátha a kérő szava megértésre talál, és akkor valóban megérkezhet a nagyon várt segítség. Rövidesen elaludt, amin nem csodálkoztam, hiszen tagadhatatlanul kimerült volt már akkor, amikor végre haza érkezett.

Így aztán én is bebújtam az ágyba. Fal felé fordultam és a térdeimet felhúztam az államig, hogy kevésbé érezzem hasamon a görcsös szorítást.

- Vajon miért velünk kell ennek történnie? Vajon a sors miért ránk szabta? – töprengtem, miközben egy tiszta lelkű, ártatlan gyerek könnyei csordultak végig nesztelenül az arcomon.

... Hosszú töprengésem után egyszer csak sikerült elaludnom. Azt álmodtam, hogy édesanyám mégis megkapta a megérdemelt bérét, amiből végre tudott magának ennielót venni, újra erőre kapott, és így aztán sokáig – örökké megmaradhat nekem az én drága jó Édesanyám!